

OBSAH

1 Úvod do sexuality lidí s PAS	11
2 Vývoj sexuality u lidí s PAS	13
3 Obecný pohled na sexualitu lidí s PAS	16
4 Sexualita z pohledu rodičů, zaměstnanců a zaměstnankyň sociálních služeb, pedagogů a pedagožek	18
4.1 Sexualita a sexuální výchova z pohledu rodiče a jak s ní pracovat.	18
4.1.1 Proč rodiče nemusí vidět a přijímat sexualitu a sexuální výchovu u svých dětí?	18
4.1.2 Jaké jsou nejčastější obavy a otázky rodičů v tématu sexuality a sexuální výchovy?	19
4.1.3 Doporučení pro rodiče, jak mohou přijmout, pracovat a zavést téma sexuální výchovy u dítěte s PAS	20
4.2 Sexualita a sexuální výchova z pohledu zaměstnance nebo zaměstnankyně sociální služby	21
4.2.1 Proč zaměstnanci a zaměstnankyně nemusí vidět a přijímat sexualitu a sexuální výchovu klientů či klientek služby?	21
4.2.2 Jaké jsou nejčastější obavy a otázky zaměstnanců a zaměstnankyň v tématu sexuality a sexuální výchovy?	21
4.2.3 Doporučení pro zaměstnance a zaměstnankyně, jak mohou začít pracovat se sexualitou a zavést téma sexuální výchovy a osvěty u klientů či klientek s PAS	22
4.3 Sexualita a sexuální výchova z pohledu pedagoga a pedagožky	23
4.3.1 Proč pedagog a pedagožka nemusí přijímat sexuální výchovu u žáků a žákyň s PAS?	23
4.3.2 Jaké jsou nejčastější obavy a argumenty pedagogů a pedagožek v oblasti sexuality a sexuální výchovy?	24
4.3.3 Doporučení pro pedagogy a pedagožky, jak nastavit práci se sexualitou u žáků i žákyň s PAS	24
5 Úvod do sexuální výchovy dětí s PAS	27
5.1 Kdy začít se sexuální výchovou u dětí s PAS?	28
5.2 Jak můžete postupovat při sexuální výchově dítěte s PAS?	28
5.3 Sexuální výchova a osvěta napříč věkem člověka s PAS	30
6 Důležitá témata sexuální výchovy u dětí a dospívajících s PAS	32
6.1 Doteky	34

6.1.1	Sexuální výchova a osvěta v tématu doteků	37
6.1.2	Metody práce s doteky v prostředí domova, školských zařízení nebo sociálních služeb	38
6.1.2.1	Technika: Kruhy podpory	38
6.1.2.2	Technika: „Pacičkování“	43
6.1.2.3	Práce s doteky v sociálních službách aneb příklady dobré praxe	48
6.2	Soukromí	49
6.2.1	Jak začít pracovat s tématem soukromí u dítěte s PAS?	49
6.2.2	Soukromí ve škole	51
6.2.3	Soukromí v zařízení sociální služby	52
6.3	Sebeuvědomění aneb kdo jsem já?	54
6.3.1	Jak lze pracovat s tématem „Kdo jsem já?“	55
6.4	Osobní hygiena	57
6.4.1	Osobní hygiena versus soukromí	58
6.4.2	Nácvik osobní hygieny s dítětem s PAS	58
6.4.3	Společné koupání s dítětem – ano či ne?	59
6.4.4	Úkony osobní hygieny v sociálních službách	60
6.4.5	Sexuální výchova a osvěta v tématu osobní hygieny	62
7	Hranice a pravidla v sexuální výchově a osvětě	63
7.1	Co jsou zdravé hranice a jak je nastavit?	63
7.2	Nastavení hranic v podobě pravidel	65
8	Mezilidské vztahy	65
8.1	Seznamování „face to face“ versus „online“	71
9	Puberta aneb když dítě s PAS dospívá	73
9.1	Jak poznáte, že dítě s PAS dospívá?	73
9.1.1	Projevy dospívání	73
9.1.1.1	Co jsou předmasturbační techniky?	75
9.1.1.2	Jak má probíhat nácvik masturbace?	76
9.1.1.3	Co když dítě nebo dospívající uspokojuje své sexuální potřeby nevhodným způsobem?	79
9.1.1.4	Jak může, případně nemůže medikace ovlivnit sexualitu?	80
9.1.1.5	Jsou pro lidi s PAS vhodné sexuální pomůcky?	80
9.1.1.6	Jak pracovat s tématem menstruace u dívek s PAS, které mají těžké mentální znevýhodnění?	81
10	Vizualizace a metody práce vhodné pro dítě (dospívajícího) s PAS v oblasti sexuální výchovy	83
10.1	Vizualizace	83
10.2	Obrázky, fotografie nebo piktogramy?	84
10.3	Myšlenková mapa	85

10.4 Modelové situace	89
10.4.1 Pro koho a kdy jsou modelové situace vhodné?	89
10.4.2 Nejčastější témata, při kterých můžete využít modelové situace	89
10.4.3 Jak pracovat s modelovými situacemi aneb několik rad do začátku.	89
10.4.4 Příklady modelových situací.	92
10.5 Individuální edukační materiály pro sexuální výchovu a osvětu	93
10.5.1 Jak vytvořit individuální edukační knihu?	94
11 Sexualita u lidí s PAS s těžkým mentálním znevýhodněním.	96
11.1 Projevy sexuality u lidí s PAS s TMZ	97
11.2 Sexualita dětí s PAS s TMZ se zaměřením na rodiče	98
11.3 Sexualita dětí s PAS s TMZ se zaměřením na školu	99
11.4 Sexualita klientů a klientek s PAS s TMZ se zaměřením na sociální službu.	100
12 Problematické situace spojené se sexualitou lidí s PAS a jejich možné řešení	102
12.1 Prevence na prvním místě.	103
12.2 Problematické situace a jejich mapování.	103
12.3 Problémové situace a možnosti jejich řešení.	105
13 Kazuistiky.	113
Kazuistika 1	113
Kazuistika 2.	114
14 Kam se obrátit, když potřebuji radu a pomoc.	116
Závěr	117
Použitá literatura a zdroje	118
Doporučená literatura	120
Příloha č. 1: Pomůcky, které můžete využít k sexuální výchově či osvětě . .	121
Příloha č. 2: Kruhy podpory	125
Příloha č. 3: Postavy	128
Příloha č. 4: „To jsem já“	131
Příloha č. 5: Profil na jednu stranu	132
Příloha č. 6: Pravidla	137
Příloha č. 7: Myšlenková mapa	139
Příloha č. 8: Vizuální pomůcka – intimní místa muže a ženy	144